

bai költészetnek átültetéséről. Az olvasó előtt így is világos azonban, hogy a *Darázskirály* című kötet félezer oldalával egyik jelentős példája annak a kifogyhatatlan bőségnek, mellyel legjobb költőink a világirodalmat közkinccsé tették és teszik.

Kosztolányi azt írta, hogy műfordítani annyi, mint gúzsba kötve táncolni. A

Nagy László fordításait összefogó kötet kiemelkedő versei mintha mást bizonyítanának. Azt, hogy a nagy költői egyéniséget nem kötik gúzsba a nyelvi különbségek kötelei. Felszabadult ez a tánc: virtuóz és korszerű. Méltó a Zöld angyal költőjéhez. (*Magvető Könyvkiadó 1968.*)

VERESS MIKLÓS

VÁCI MIHÁLY: ESŐ A HOMOKRA

Váci Mihály *prófétai költő*. Bár e költői magatartást hol a divatra, hol meg a kompromittáltságra hivatkozva váltig elavultnak igyekeznek tekinteni, a magatartásforma él, és nemcsak Váci képviseli. Mi rejlik e prófétaágban? Elhivatottság, fölfokozott tudata annak, hogy egy nép nemzetre kiható ügyeiben és köznapj gondjaiban a költőnek szólnia kell. De hiszen – itt van mindjárt az ellenvetés – ma már nemcsak a költő szól ezekben az ügyekben, differenciálódott korunkban a föladatak is megoszlanak, vannak dolgok, amelyek a politikusok, mások a közigazdászok föladatai stb., elsődleges föladatai, és a költői szólás ezekről anakronizmusnak tetszik, legföljebb olvasóinak érzéseit borzolja föl, épp oda nem hangzik el, ahová kellene. Tehát ez a költői szerepvállalás elavult? Aligha, hiszen az irodalom ellentmond ennek a summázott (meglevő, nem kitalált) teóriának. Van költő, aki ezt a szerepet tölti be, s ha megvizsgáljuk verseit, kitetszik belőlük, hogy jó művek; s a korról, emberről éppen ezek a művek mondják a legtöbbet. Ami pedig a hatékonyságát illeti, nem valószínű, hogy abban akár a divat, akár pedig az ellene fölhozott anakronizmus korlátot jelentene, hiszen bármely más költészeti irány s a benne megnyilatkozó költői magatartás hatékonysága korlátozott, és sokszor nem önmagában rejlő okokkal magyarázható.

A kérdés az: Váci prófétaága, elkötelezettsége, ennek költői megvalósulása valóságos közérzet kifejeződése-e, szociális gyökerei vannak-e, van-e ennek a költészetnek olyan erős valóságélmény fedezete, hogy az egyéniből a köz gondjaivá emelheti a magáét, hogy a magáéból a közösségére dobbentse az olvasót? A versek olvasásakor a pusztán igennel való válaszolás mellé egyre szaporodnak azok a jegyek, melyek Váci költészetének a magyar valósághoz s az egyetemes emberi ügyhöz való kötődését bizonyítják. Tehát az a

költői magatartásforma, melyet az ő szenvedélyessége, állandó hittevése és a szólás eredményességébe, hasznosságába vetett hite fűt át, kor szerinti, korszerű. Nem mondjuk azt, hogy ez ma az egyedül jogosult formája a poétai megnyilatkozásnak (nem akarunk abba a hibába esni, mint az ezt ellenzők), de azt állítjuk, hogy a lehetőségek közül a legtöbbet adó forma.

Váci új köteté súlyban, minőségben a *Mindenütt otthon és a Szegények hatalma* című kötetekre emlékeztet. Önmaga költészetének nagy váltó témái (*mindenütt otthon, kelet felől*) itt újra föltűnnek, a néphűség, szülőföld, ősök és parasztemlékek versvariációival találkozhatunk itt is egy sor írásban. Ha csak ismétlés lenne, aligha szólhatnánk róla elismeréssel, de nem az: a Váci-vers megnőtt az előző kötetekhez képest. Sok az utazásélmény adta vers, teli állandó összehasonlító gesztussal a haza és az élményadta táj között. A mindenütt otthon zavartalan érzése itt a mindenütt megtelt gond átélésévé érik. Legföltűnőbb és előző kötetétől elütő mozzanat, hogy a kónok hűséget itt gyakran a fölrémlő magány, társtalanság érzése koszorúzza. Nem véletlen, hogy ez az élménye gyakran Adyra emlékeztető hangon szólal meg, hiszen van bizonyos helyzetazonosság kettejük élménye között. (*Télutói Magyarország* – a vershelyzet maga is tisztán Adyra emlékeztet; *Gyengül a nap* című versében: *Csak ne lennék ilyen egyedül ebben az őszi megfutamodásban; Űtések alatt, Országos pólya.*) Nem erre a költői tulajdonságára akarunk elsősorban utalni, bár ez is érdekes Vácínál, ahogyan magába tudja olvasztani az élményt és a költői hagyományt. Ennek az élménynek a kiírása sokkal inkább érdekes. A közért élő ember éppen abban a társadalomban, mely a legközösségibb, eljut a társtalanság, magánosság helyzeteihez. Van ezekben a versekben némi öngűny is, de érez-

hető, hogy az *ütések alatt, a szűkülő kör, a sziszegő gyanú* nagyon valószínűsége, s egy versében a babitsi gesztus is föltűnik: *kerítsd be udvarod (Panziói bölcsességek)*. S ha ebből az élethangulatból valami kiránthatja, az éppen az a szenvedély, amellyel a népe sorsát szívén viselő költő szól elhivatottságáról. Éppen az teszi hitelessé ezt a költészetet, hogy ezt a főadatvállalást nem tartja csak költői témának, és nem hiszi naivul, nem igyekszik elhíttetni, hogy a maga kiáltozásai a megváltást jelentik, de hiszi, hogy neki e nép sorsának jelenalakításában főadata van, költői, emberi főadata, melyet betölteni gyakran keserves kötelesség, de nem vállalni művészi megalkuvás lenne.

A két nagy polemizáló érzés a kötet két, különben is legerősebb versében így kristályosul:

*A próféta boldog, kiált:
– Megváltom az embereket!
– hogy elfeledje:
őt sem lehetett.*

(Szent epilepszia)

*Homloknyi ország: – veritékes
láz ver ki: – jövőt-álmodás.
Nézhet-e szem mást, mint e fényes
rég megszenvedett látomást?*

(Télutói Magyarország)

E látomásság megint egy újabb jegye Váci költészetének, régiebb témáinak más szemszögű látása, melyben különleges szépséggel harmonizál a régi téma az újhoz:

Aki Garai előző kötetének, a *Keddnek* olvastán végigjárta a költővel az „Erdő” dantei pokolmélyeit, áttöprengte — „hittel és haraggal” — hétköznapijaink derűjét és borúját, végigvajúda (a *Rapszódia az elragadtatásról* c. költeményben) a Mű megszületésének, az alkotásnak kínjait, nem kis megdöbbenéssel fogadja a *Kis csodák* sok tekintetben más világát, higgadt hangvétellel, gyakran szinte idilli harmóniáját. Igaz, Garai Gábor költészetének egyik legsajátabb jellemzője mindig a fegyelmezett szenvedélyességű racionalitás volt, most mégis meglepő új verseinek letompított érzelmi hangereje, az a hűvösen regisztráló

*Az óriási zöldszin zokogásban
csónakra szállt most egy riadt
harangszó.*

*Mi vagy te bennem örök újulással
sebző ének, hogy oly régről hallatszól?
(A sebző ének)*

Szerelmes verseiben Váci lírája konvencionális. Itt, sem előző kötetéhez képest, sem pedig a költői hagyomány tekintetében újsága nem tűnik ki; szinte tüntetően vállalja a Petőfíre emlékeztető gesztust is (*Szerelmem, forradalom*).

Az útiélményeket adó versekben tűnik föl a kötet egyik legrejtettebb, de legújabb jegye: a zenére, a verszenére való különös érzékenysége; a *nyírfa egy dallam* — írja egy helyütt, másutt: *az én szivemből zengenek a táj halmai*; a zene és a vers hasonlóságát kutatja a Bartók hegedűversenyeire írott parafrázisában, mely csupa látomás (*Meztelen lelkek a jégen*). Van egy hosszabb, egy kicsit zilált verse, mely a lét örömhimnusz, talán a legszabadabban áradó írása Vácinak, melyből hiányzik az állandó görcsös visszariadás (*Jó reggelt*). Egy verscsoportban dél-amerikai élményéről szól, a forradalom közvetlen közeli látásából fakadt reflexióit adja.

Váci prófétai költő, alázatos művész: *Nőni mások éltető igazából: minden küzdelmet, kint megérdemel. (Tópolya)* Egész költészetét erre a szolgálatra teszi föl, ma is, s valószerű, hogy mindig ez lesz inspirálója. (*Magvető Könyvkiadó 1968. Váci András metszeteivel.*)

ILIA MIHÁLY

GARAI GÁBOR: KIS CSODÁK

tónus, amit paradox társítással valahogy ily módon fogalmazhatnánk meg: optimista rezignáció.

*Túl bonyolult lett a világ.
Olykor egy tiszta kijelentő-mondat
ellenkezője sem igaz egészen —*

kezdi egyik versét, s e három sor a kérdések láncolatát veti fel. Hogyan lehetséges, hogy ez a túl bonyolult világ ilyen rendezetten, letisztultan jelenik meg ebben a kötetben? A leegyszerűsített felszín adja csak vissza a költő, az egyoldalú látszatot? Vagy maga az idilli harmónia a látszat, ami mögött rejtve, áttételesen ott van a versekben